

VERHALEN UIT DE

CAMERA OBSCURA

VAN

HILDEBRAND

LEESFRAGMENT

LEESFRAGMENT

Verhalen
uit de

CAMERA OBSCURA

van

HILDEBRAND

Nec luisse pudet, sed non incidere ludum.

HORATIUS

[ASTORIA]

UITGEVERIJ

Benthuizen

LEESFRAGMENT

De schaduwen en schimmen van Nadenken, Herinnering, en Verbeelding vallen in de ziel als in een Camera Obscura, en sommigen zo treffend en aardig dat men lust gevoelt ze na te tekenen en, met ze wat bij te werken, op te kleuren, en te groeperen, er kleine schilderijen van te maken, die dan ook al naar de grote tentoonstellingen kunnen gezonden worden, waar een klein hoekje goed genoeg voor hen is. Men moet er evenwel geen portretten op zoeken; want niet alleen staat er honderdmaal een neus van Herinnering op een gezicht van Verbeelding, maar ook is de uitdrukking des gelaats zo weinig bepaald, dat eenzelfde tronie dikwijls op wel vijftig onderscheiden mensen gelijk.

ANONYMUS in libro non edito

Heruitgave naar de derde druk van 1851
Copyright © 2015 Astoria Uitgeverij, Benthuizen

ISBN 978-94-91618-31-4

NUR 303

www.astoriauitgeverij.nl

LEESFRAGMENT

INHOUD

Een onaangenaam mens in de Haarlemmerhout	7
De familie Stastok	23
Een oude kennis	84
De familie Kegge	103

LEESFRAGMENT

LEESFRAGMENT

EEN ONAANGENAAM MENS IN DE HAARLEMMERHOUT

Onbegrijpelijk veel mensen hebben familiebetrekkingen, vrienden of kennissen te Amsterdam. Het is een verschijnsel, dat ik eenvoudig toeschrijf aan de veelheid der inwoners van die hoofdstad. Ik had er voor een paar jaren nog een verre neef. Waar hij nu is, weet ik niet. Ik geloof dat hij naar de West gegaan is. Misschien heeft de een of ander van mijn lezers hem wel brieven meegegeven. In dat geval hebben zij een nauwgezette, maar onvriendelijke bezorger gehad, als uit de inhoud van deze weinige bladzijden waarschijnlijk duidelijk worden zal. Inderdaad, ik ken vele mensen, die nog al ophebben met hun Amsterdamse neven, vooral als ze tot de ‘Lezers’ in Felix behoren, of als ze rijtuig houden; maar ik heb dikwijls verbaasd gestaan over mijn verregaande koelheid omtrent de persoon van mijn neef Robertus Nurks; en niets verschrikkelijker, dan wanneer hij mij zaterdagmiddag per diligence een steen zond met een brief eraan, inhoudende dat hij (mits het weer goed bleef, en er, maar dat kwam er nooit, niets in de weg kwam) met mij de dag in de Haarlemmerhout zou komen doorbrengen; niet dat ik iets tegen het gemelde bos heb, maar wel iets tegen ZEd.

En evenwel was hij een beste, eerlijke, trouwe jongen, prompt in zijn zaken, stipt in zijn zeden, godsdienstig, en zelfs in de grond goedhartig. Maar er was iets in hem, dat – ik weet het niet – dat maakte dat ik met hem niet op mijn gemak was; iets lastigs, iets impertinents, in één woord, iets volmaakt onaangenaams.

Ik zou, om iets te noemen, een nieuwe hoed gekocht hebben; geen buitensporig fatsoen (geen nationale bijv.); geen te hoge of te platte bol; geen te brede of te smalle rand; een hoed, goed om af te nemen voor een verstandig man, en op het hoofd te houden voor een gek, doch stellig een hoed om niets van te zeggen. Toch kon ik bijna overtuigd zijn, dat mijn beminnelijke neef Nurks, de eerste maal dat hij er mij mee zag, met de hatelijkste glimlach van de wereld en met een soort van ontevreden verbaasdheid zeggen zou: ‘Wat een weergase gekke hoed heb jij op.’ – Nu is het onbegrijpelijk moeilijk – schoon ik gaarne beken, dat de een zich daar handiger in gedraagt dan de ander, en ik niet een van de gauwste ben – nu is het onbegrijpelijk moeilijk, onder een dergelijke kritische verklaring omtrent uw hoed een tamelijk figuur te blijven maken. Het in ernst voor

LEESFRAGMENT

uw hoed op te nemen, is wat al te gek. Het met een: ‘hé, vind je dat?’ af te laten lopen, verraadt volslagen gemis van tegenwoordigheid van geest. Te repliceren met een hatelijkheid op des critici eigen hoed, is wat kwajongensachtig. En hoewel een aardigheid te zeggen het alleruitmuntendste zou zijn, en er een schat van aardigheden mogelijk is, zo is het evenwel bijzonder opmerkelijk, hoe weinig men er dikwijls op zulk een ogenblik bij de hand heeft. Zodat de kritische hoedeninspecteur gewoonlijk de voldoening heeft een kleine verlegenheid te weeg te zien gebracht, welke hij met demonische wellust geniet.

Indien gij uit dit kleine voorbeeld van mijn hoed – het is in ‘t oog lopend hoe dikwijls hoeden tot voorbeelden dienen – niet een vrij beslissende kijk op mijn neef Nurks karakter hebt, dan zal het hele verhaal, dat ik schrijven ga, nutteloos aan u verkwest zijn, lezer, en dan zal ik ook zo vrij zijn u tot uw straf te houden voor een sprekend evenbeeld en wedergade van diezelfde Robertus Nurks. Men zou intussen verkeerd doen, zich die waardige Amsterdamse jongen voor te stellen als ongelukkig, ontevreden, of zwartgallig. Hij was alleen maar hatelijk, en zulks deels uit gewoonte, deels uit een diepe en misschien voor hemzelf verborgen jaloezie. Hij was in ‘t geheel geen kniezer, altijd vrolijk gestemd en de vrolijkheid beminnend; maar hij scheen er een genoegen in te vinden, zijn vrienden kleine grieven aan te doen, en niet alleen zijn vrienden, maar in het algemeen de onschuldigste mensen van de wereld. Een opvoeding boven zijn stand had hem, geloof ik, die lompe aanmatiging gegeven; en onverstandige ouders hadden hem te vroeg eraan gewend om zijn jong oordeel over een iegelijk, die hun huis bezocht, met toejuiching aan te horen. Vandaar dat hij niets had van die kiese terughoudende schroom, die even bang is om te beledigen, als om beledigd te worden; niets van die zachte humaniteit, die men, ondanks alle gezag van spreuken als ‘Ingenuas didicisse fideliter artes’ etc., nog veel beter van zijn moeder kan overnemen, dan uit de klassieke literatuur halen. Trouwens hij verstond maar zeer weinig Latijn.

Indien Robertus Nurks zeker wist dat gij half verliefd waart, hij zou de gelegenheid vinden om het voorwerp uwer stille genegenheid in het gesprek te pas te brengen, onder de u door ‘t hart snijdende bijvoeglijke naamwoorden van ‘lelijk, dom, onbeduidend, mal’, of dergelijke. Kende hij mijn lievelingsauteur, hij haalde er in gezelschap de lelijkste plaatsen uit aan, met bijvoeging van, ‘zoals Hildebrands hooggeloopte die of die

LEESFRAGMENT

zegt'. Waagdet gij nog eens een oude anekdote, die u al veel genoeg verschaft had, waarvoor gij dus billijk enige genegenheid voedde, en waarvan gij u ook deze maal nogal vrij wat beloofde, omdat allen zich hielden alsof zij haar niet kenden: hij bedierf er de uitwerking van, door juist als 't op de aardigheid aankwam, het verhaal al raffelend voor u af te maken, van de Enkhuizer Almanak van 't jaar één te spreken, en te zeggen dat alle anekdoten laf zijn, en dit er een was, die hij honderd malen van u gehoord had. In 't kort, hij kende al de zwakke plaatsen van uw familie, van uw ziel, van uw hart, van uw liefhebberij, van uw studie, van uw beroep, van uw lichaam, en van uw kleerkast, en had er vermaak in, ze beurtelings pijnlijk aan te raken. En ik weet niet welke bezwerende of magnetische kracht hij op u uitoefende, om u geheel weerloos te doen zijn.

Het zal nu drie jaren geleden zijn – ik moet zuinig omgaan met jaren, want ik ben nog zo jong – dat mijn neef Nurks mij op zaterdag de 14de juli, – gij kunt de almanak nazien of het uitkomt – weer een steen zond, die mij dan ook als zodanig op het hart viel. Hij zou morgen, na ochtendkerktijd bij mij komen, en 's avonds met de wagen van achten weer vertrekken. De uren daartussen zouden wij aan de vriendschap en het genoeg offeren. – Ondertussen had ik plan gemaakt voor een andere vriendschap en een ander genoeg. Ik had een Leidse makker bij mij geloogd, met wie ik te Zomerczorg eten zou, om vervolgens over Velzerend naar Velzen te wandelen, waar wij de nacht zouden doorbrengen, om 's morgens vroeg naar de Breezaap te gaan en aldaar wat te botaniseren, waarvan wij beiden grote liefhebbers zijn. Ik hoop dat niemand van mijn lezers mij daarom verachten zal, naar de gewoonte van vele mensen, die aan de waarde en het gehalte van genoegens twijfelen, die zij niet in staat zijn te beoordelen. Mijn neef Nurks behoorde tot dezulken.

Het opgemelde plan was met grote opgewondenheid en wederzijdse goedkeuring gemaakt. Het was alsof onze zielen er in samensmolten. Ik beloofde mijn medische student; wiens naam, omdat hij bang voor recensentenhatelijkheden is, ik heb moeten beloven te zullen verzwijgen, en wie ik daarom voor 't gemak Boerhave zal noemen; ik beloofde mijn medische student, behalve de schatten van de Breezaap, ook nog bloeiende exemplaren van *Aristolochia Clematitis*, op de weg tussen Zomerczorg en Velzerend, en daar hij ook een verzameling van conchiliën nahield,

LEESFRAGMENT

stond hij in lichterlaaie verrukking, toen ik hem verzekerde dat op de hoogte der Blauwe Trappen de wijngaardslakken over uw laarzen kruipen of 't zo niets is. – Maar de steen uit Amsterdam verbrijzelde al die zaligheden, en het ganse plan moest worden uitgesteld, onder de voor ons verschrikkelijke gedachte, van de gehele dag in De Hout te zitten; want een fatsoenlijk Amsterdammer komt alleen in De Hout.

De opoffering viel ons moeilijk, en ik verdacht de hupse Boerhave (die niet zoals ik de band des bloeds gevoelde, en daarenboven een onbepaald vertrouwen koesteren moest op de wetenschap, die hij beoefende) van de heimelijke wens, dat mijn liefelijke Nurks, van wie hij zich, half bij instinkt, half door mijn kwaadsprekendheid, niet veel goeds beloofde, tussen zaterdagavond en zondagochtend een kleine ongesteldheid mocht ontwaren, die hem mocht doen besluiten tot een kort briefje op de eerste schuit enz.; maar *ik* wenste hem op een allerliefste buitensociëteit vol 'vermoakelijkheden,' of op een dolprettig diner aan de Berenbijt, met drie leden van De Munt en zeven van Doctrina, waar men elkander allergeestigt met het wederzijds ophemelen der beide sociëteiten plagen kon, tot grote bemoeilijking van de elfde man, die lid van beide was, en de Doctrinisten wel gelijk wilde geven, omdat ze de meerderheid hadden, maar de Munters niet afvallen, omdat ze de grootste heren waren. In een dergelijk gezelschap had mijn vriend Nurks, die in de universaliteit van de elfde deelde, dan gelegenheid gehad om zijn hart te luchten over de 'lastige dikke weerga' (een oom van een der gasten) die altijd de Haarlemmer las als *hij* hem wou hebben, in de een, en 'de onverdraaglijke lange zwiep' (een volle neef van een ander der aanwezigen), in de andere die altijd pot maakte als hij pas begonnen was carambole te spelen. Edoch het was bestemd, dat hij de zondag van de 15de juli in de Haarlemmerhout zou doorbrengen.

LEESFRAGMENT

Verhalen uit de Camera Obscura
van Hildebrand
paperback
193 pagina's
215x140x16 mm
ISBN 978 94 91618 314
NUR 303

Astoria Uitgeverij
www.astoriauitgeverij.nl
info@astoriauitgeverij.nl

De 'Camera Obscura' is een verzameling van verhalen en schetsen waarvan de hoeveelheid bij de verschijning van nieuwere drukken langzaamaan is toegenomen. Wanneer men het over het geheel genomen over de 'Camera' heeft, denkt men echter vooral aan de verhalen 'Een onaangenaam mens in de Haarlemmerhout', 'De familie Stastok', 'Een oude kennis' en 'De familie Kegge'. Aan de overige verhalen en de kortere bijdragen wordt in het algemeen maar sporadisch aandacht besteed. In deze uitgave 'Verhalen uit de Camera Obscura' is de 'Camera' tot de kern van deze vier meest gewaardeerde verhalen teruggevoerd.

Hildebrand is het pseudoniem waaronder schrijver, dichter en predikant Nicolaas Beets zijn bekendste werk de 'Camera Obscura' schreef, waarvan de eerste versie verscheen in 1839. Beets is geboren in Haarlem op 13 september 1814. Hij studeerde theologie in Leiden en promoveerde er in 1839. Van 1840 tot 1853 was hij predikant te Heemstede. In 1854 werd hij predikant in Utrecht, waar hij van 1874 tot 1884 hoogleraar in de theologie was. Hij is overleden in Utrecht op 13 maart 1903.

Astoria Uitgeverij
www.astoriauitgeverij.nl
info@astoriauitgeverij.nl

ISBN 978-94-91618-31-4

9 789491 618314